

Iin kirjaston toimintakertomus 2019

Kirjastonjohtajan mietteitä

Vuoden kohokohta oli ehdottomasti Iin kunnan valinta Vuoden Kirjastokunta -finalistiksi Turun kirjamesseilla syyskuussa. Kunnalle ja sen kirjastotoiminnalle myönnettävä Vuoden kirjastokunta -palkinto jaettiin toista kertaa. Muita finalisteja olivat Helsinki, Kurikka, Mikkeli ja Tampere. Kilpailun teemana oli lukeminen ja lukemisen edistäminen. Voiton vei lopulta Helsinki. Iin kirjasto sai hienon, ammattimaisesti toteutetun esittelyvideon ja pääsy finalistiksi isojen kaupunkien joukkoon oli hieno tunnustus Iin kirjaston työlle lukemisen edistämisen hyväksi.

Katso Iin kirjaston esittelyvideo täältä: <https://www.youtube.com/watch?v=OLSZap2wBBU>

Kuva 1. Kirjaston henkilökuntaa Vuoden Kirjastokunta 2019 -diplomin kanssa. Kuva 2. Iin pääkirjaston jättitabletilla voi lukea sanomalehtiä ja aikakauslehtiä eMagz- ja ePress-palvelujen kautta.

Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastot tarjosivat ensimmäisenä Suomessa asiakkailleen täysin yhteiset e-aineistopalvelut yli maakunta- ja kimpparajojen 8.2.2019 alkaen. Yhteistyössä on mukana kaksi maakuntaa, 38 kuntaa ja neljä kirjastokimppaa. eKirjasto sisältää 11 e-aineistopalvelua, joissa on entistä laajempi valikoima muun muassa e-kirjoja, e-äänikirjoja, e-lehtiä, musiikkia ja elokuvia. Asiakkaille tarjotaan aineistoja yhä useammalla kielellä ja useampaa palvelua on mahdollista käyttää etänä ja myös mobiilisovelluksen kautta. Kirjastot ovat eKirjastolla vastanneet erityisesti e-äänikirjojen suureen kysyntään. Kirjastojen tehtävä on e-aineistojen osalta tarjota uusia palveluja asiakkaille, joilla ei ole varaa kaupallisiin palveluihin.

Kirjastojen toimipisteet ja käyttö

Iissä toimi kaksi kirjastoa: Iin pääkirjasto ja Kuivaniemen kirjasto. Lisäksi kouluilla ja kylillä liikennöi Iin ja Oulun yhteinen kirjastoauto Akseli. Lainaus laski hieman Iin kirjastoissa vuonna 2019. Kokonaislainaus laski yhteensä n. 3%. Suurinta lasku oli aikuisten kaunokirjallisuudessa, äänikirjoissa sekä elokuvissa. Tähän vaikuttaa todennäköisesti e-äänikirjojen suuri suosio.

Lasten kaunokirjallisuuden lainaus oli laskenut vähän (-1,9%). Hienoinen lasku johtuu todennäköisesti edellisen vuoden hurjasta lainauksen noususta (+20% vuonna 2018). Tietokirjallisuuden lainaus on nousussa sekä lasten että aikuisten aineistossa. Kokonaisuudessaan tilastoihin voi olla tyytyväinen.

lin kirjaston tunnuslukuja	2018	2019	Muutos %
Lainoja/as	17,7	17,3	-2,1
Kokonaislainaus	176 065	170 556	-3,1
Lainaaaja/ asukasluku %	38,3	37,2	-2,8
Kokoelma	72 852	74 805	+2,7
Tapahtumien määrä	100	156	+56
Tapahtumien osallistujat	2675	3543	+32
Käyttäjäkoulutusten määrä	55	62	+12,7
Käyttäjäkoulutusten osallistujat	1072	786	-26,7
Toimintakulut	621 952	619 120	-0,5

lin kirjaston toimipisteet	Aukiolotunnit	Lainaus	Kävijät
lin pääkirjasto	2509	135 786	58 249
Kuivaniemen kirjasto	1128	21114	8185
Kuivaniemen omatoimikirjasto	2130*	-	1649
Kirjastoauto Akseli	451	13656	8559
Kirjastot yhteensä*	4088	170 556	74 993

* Omatoimiaikaa ei ole laskettu Kirjastot yhteensä -aukiolotunteihin (valtakunnallinen ohje).

Lasten- ja nuortenkirjastotyö

Kouluysteistyö

Lukemiskasvatus on yksi kirjaston merkittävimpiä tehtäviä ja koulut ja varhaiskasvatus ovat kirjaston tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Lasten ja nuorten lukutaidon tasosta keskustellaan valtakunnallisesti ja käynnissä on myös useita kansallisia hankkeita lukuinnon lisäämiseksi, kuten Lukuliike. Myös lin kirjastolla on ollut useita hankkeita lasten ja perheiden lukemiskasvatukseen liittyen. Kirjastot ovat koulujen yhteistyökumppaneita ja mietimme joka vuosi, miten innostaisimme taas uusia lapsia lukemaan. Viime vuonna kirjasto järjesti Kuivaniemen koululle suuren lukukisan ja eniten lukeneen luokan oppilaat palkittiin kirjapalkinnolla. Lin kirjastossa kokoontui Sarjakuvalukuinto-hankkeen tarjoamana Sarjakuvalukuintotyöpaja.

Kirjastopolku on lin kunnankirjaston ja lin koulujen välinen yhteistyösuunnitelma, joka on kirjattu paikalliseen opetussuunnitelmaan. Kirjastopolkua kulkemalla jokainen oppilas käy kirjastovierailulla vähintään neljä kertaa peruskoulun aikana. Tavoitteena on, että lapset ja nuoret oppivat käyttämään kirjastoa apuna tiedonhaussa ja saavuttavat monipuoliset tiedonhallintataidot. Tavoitteena on myös lisätä lasten ja nuorten lukuinnostusta ja -harrastusta. Kirjastopolun mukaan kutsun kirjastoon saa vuosittain jokainen ensimmäisen, kolmannen, seitsemännen ja kahdeksannen vuosiluokan opettaja oppilaineen.

Kirjastonkäytön opetusta, tiedonhaun opetusta ja kirjavinkkausta oli yhteensä 62 kertaa ja osallistujia 786.

Satutuokiot

Satutuokiot luovat pohjan lasten lukuharrastukselle ja niiden määrää on lisätty päiväkotien toiveesta. Satutuokioita järjestetään lin kirjastossa joka toinen viikko ja Kuivaniemellä kerran kuukaudessa. Lissä on ensin kaikille kuntalaisille avoin satutuokio ja sen jälkeen päiväkotien satutuokio. Satutuokioiden järjestämisessä ovat apuna ihanat satumummit ja -papat. Viime vuonna lissä järjestettiin 37 satutuokiota ja Kuivaniemellä 8. Lisäksi lin kirjastossa viittomakielen osuuskunta Via piti 8 tukiviitottua satutuokiota. Tukiviitotut satutuokiot sopivat kaikille lapsille, mutta erityisesti puhumaan opetteleville ja puheen kehityksessä tukea tarvitseville. Satutuokiolla on huomioitu erityislasten tarpeita.

Tapahtumat

Kirjastoissa on todellakin tapahtunut viime vuoden aikana! Hankkeiden myötä on järjestetty enemmän kirjailijavierailuja ja luentoja kuin tavallisesti. Olemme myös saaneet tapahtumista paljon positiivista palautetta ja kirjastoissa on vierailut monenlaisista asioista kiinnostunutta asiakaskuntaa.

Kirjaston normaalia toimintaa ovat lukupiirit, jotka kokoontuvat molemmissa kirjastoissa kahdeksan kertaa vuodessa. Lapsille on järjestetty minikinoja sekä lissä että Kuivaniemellä ja ne ovat erittäin suosittuja. Lapsille on lisäksi esiintynyt Nukketeatteri PikkuKulkuri ja olemme myös saaneet nauttia useammasta hyvästä lastenmusiikkikonsertista. Kuivaniemellä Mika Kulju kertoi sotakirjojensa tutkimustyöstä ja Perinneporinoissa aiheena olivat maatalous ja karjanhoito sekä eränkäynti ennen ja nyt. Eränkäynti oli myös lin kirjaston Perinneporinoiden aiheena.

Kuva 3. Lin pääkirjaston lastenosaston uusi ilme. Kuva 4. Tatun ja Patun ihmekone Lasten lauantai -tapahtumassa.

Kirjasto sai vuodelle 2019 määrärahan osallistavaan budjetointiin. Olemme järjestäneet lapsille ja lapsiperheille kyselyjä ja yhden työpajan, jossa kartoitimme asiakkaiden toiveita lin kirjaston lastenosaston viihtyisyyteen ja kokoelmaan liittyen. Kevään ja kesän aikana uudistimme lastenosaston toiveiden pohjalta. Lastenosastolla on nyt hieno seinämaalaus, uusia kalusteita, tiipiitelttä ja kirjatkin hyvin tarjolla. Uutta lastenosastoa juhlistettiin Lasten lauantai -tapahtumassa. Tapahtumassa pääsi rakentamaan Tatun ja Patun ihmekonetta kierrätysmateriaaleista, suunnistamaan Pupen metsäretkelle, kuulemaan Liikkuvaa Laulureppua ja paljon muuta. Tapahtumaan osallistui 300 lasta perheineen.

Hankkeet

Millon se auto tulee? - kirjastoautopalvelut ajan tasalle lissä, Kuusamossa ja Pudasjärvellä

Pohjois-Pohjanmaan aluehallintovirasto myönsi vuonna 2018 Millon se auto tulee? -hankkeelle 27 000€. Hanke jatkui vuonna 2019. Hanke on kolmen kunnan (Ii, Kuusamo, Pudasjärvi) kirjastojen yhteishanke. Hankkeessa on kolme tavoitetta: 1) Kirjastoauton aikataulun uudistaminen. Millainen aikataulu palvelee kuntalaisia ja eri asiakasryhmiä. 2) Kirjastoauton uudet palvelut. Miten kirjastoauto voisi palvella kouluja paremmin uuden opetussuunnitelman tukena. Mitä muita palveluja kirjastoauto voisi tuoda haja-asutusalueen asukkaille. 3) Millainen uusi kirjastoauto voisi olla. Voisiko autoon yhdistää muita palveluita. Miten kirjasto voisi palvella haja-asutusalueen asukkaita, jos kirjastoautopalveluita ei ole käytössä.

Uusi kirjastoauton aikataulu otettiin käyttöön lissä syksyllä 2019. Aikatauluun jätettiin vapaaksi yksi teema/tapahtumapäivä. Tapahtumapäivälle on mahdollista sijoittaa erilaisia asiantuntijavierailuja ja tapahtumia paikkakunnan eri kylille. Koulu- ja päiväkotiyhteistyön kehittämistä varten sijoitettiin koulujen ja päiväkotien pysäkit kolmelle päivälle. Tämä mahdollistaa mm. kirjavinkkareiden kiertämisen kirjastoautossa koulupysäkeillä, sekä kouluille ja päiväkodeille suunnattujen erilaisten teemoitettujen tapahtumien ja vierailuesitysten järjestämisen kirjastoautossa. Syksyn aikana Kirjastoauto Akselin mukana on ollut kansalaisopiston rehtori, liikuntaneuvoja ja digikummi. Myös liikkuva nuokkari toimi kahtena iltana kirjastoautossa. Kahtena teemapäivänä kirjastoauto Akselissa pystyi ottamaan influenssarokotuksen.

Hankkeessa suunniteltiin kirjastoautoille pedagoginen pakohuonepeli yhteistyössä yrityksen ja opettajien kanssa ja teemaksi valittiin ympäristönsuojelu. Kirjastojen toiveen mukaisesti pelissä tulee esille myös hankkeen paikkakuntia yhdistävä Iijoki. Pakohuonepeliä on testattu kouluilla ja IlmastoAreena-tapahtumassa se oli erittäin suosittu.

Lisäksi laadittiin lapsivaikutusten arviointi kirjastoautopalvelujen tulevaisuuden näkökulmasta. Kyselyyn vastanneista lasten huoltajista ja opettajista hieman yli puolet piti kirjastoautopalveluja erittäin tärkeinä tai tärkeinä. Sekä vanhempien että opettajien kyselyssä olleissa avoimissa kysymyksissä nostettiin esille kirjastoauton koulupysäkkien merkitys lukuinnon ja -harrastuksen ylläpitäjänä. Kirjavinkkausta ja aineiston esittelyä toivottiin kirjastoautoon.

Minna Canthin jalanjäljillä – tasa-arvon edistäminen kirjallisuuden ja taiteen keinoin

Minna Canthin jalanjäljillä -hankkeen tavoitteena on tuoda esiin kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden merkitys yhteiskunnallisen keskustelun herättäjänä. Hankkeessa kehitetään kirjaston, koulujen ja kansalaisopiston yhteistyötä. Tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten sekä muiden kunnan asukkaiden kriittistä lukutaitoa ja edistää lukuharrastusta.

Hankkeessa on neljä osa-aluetta: 1) Monialaiset oppimiskokonaisuudet (alakoulu). 2) Sanataidetta ja tasa-arvoa (lukio). 3) Kirjallisuutta, tiedettä ja tapahtumia kuntalaisille. Hanke aloitettiin syksyllä 2019 ja se jatkuu 2020. Hankkeen kustannusarvio on 22 600€. Pohjois-Pohjanmaan AVI myönsi hankkeelle 15 000€.

Monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa on tavoitteena kehittää kirjaston, kirjastoauton ja alakoulujen yhteistyötä. Tarkoitus on lisätä lasten ja nuorten kriittistä lukutaitoa sekä kehittää kirjaston roolia lukuharrastuksen edistämisessä. Hankkeen aikana kaikissa lin alakoulujen 4. luokissa toteutetaan ilmiöoppimiseen liittyvä projekti. Hanketyöntekijänä toimiva kirjastonhoitaja on mukana luokkien ilmiöprojekteissa. Hän käy läpi oppilaiden ja opettajien kanssa tiedonhankinnan ja tutkimuksen perusprosessia. Oppilaat käyvät kirjastoseikkailussa ja luokissa järjestetään tietokirjailijavierailu.

Syksyllä 2019 ilmiöprojektit toteutettiin viidessä luokassa. Marraskuussa luokissa vieraili tietokirjailija ja toimittaja Leena Virtanen, joka on tehnyt lasten tietokirjasarjaa *Suomen supernaiset*. Joulukuussa järjestettiin monilukutaitoon liittyvä yhteiskoulutus kirjaston ja opetuspalveluiden henkilökunnalle. Akatemiaturkija Carita Kiilin pitämän koulutuksen aiheena oli *Tutkiva nettilukeminen: vinkkejä opetuksen suunnitteluun*.

Kirjallisuutta, tiedettä ja tapahtumia kuntalaisille osa-alueessa kuntalaisille on järjestetty kirjailijavierailuja ja muita tapahtumia. Osa tapahtumista on järjestetty yhteistyössä kansalaisopiston kanssa. Yksi mieleenpainuvimmista oli Kalle Pääatalo -juhlavuoden kunniaksi järjestetty tapahtumasarja. *Kohtauksia Iijoki-sarjasta* -tapahtumassa kansalaisopiston lausujat ja yläkoulun 9.-luokkalaiset lukivat valittuja kohtauksia Iijoki-sarjasta. Lisäksi opiston haitarinoitonopettaja esitti Kallen suosikkikappaleita. Samalla viikolla kirjailija ja Pääatalo-fani Karoliina Timonen kertoi Kalle Pääatalon elämän naisista iiläisestä näkökulmasta. Timonen kertoi myös kirjastaan *Kirjeitä Iijoelle – Kalle Pääatalon elämän naiset*. Viikon huipensi parhaan Pääatalo-tietäjän kisa. Hankkeen järjestämä tapahtuma oli myös kirjailija Karo Hämmäläisen vierailu. Minna Canth -hankkeen tapahtumat jatkuvat vuoden 2020 puolella.

Vastuullinen kirjasto ympäristötietoisuuden edistäjänä

Iin ja Kuusamon kirjastot ovat mukana yhteistyökumppanina Oulun kaupunginkirjaston vetämässä hankkeessa. Hanke on saanut rahoitusta Pohjois-Pohjanmaan AVI:lta. Hankkeen tavoitteita on kolme: 1) asiakkaiden ja henkilökunnan ympäristötietoisuuden edistäminen. 2) Kirjaston toiminnasta aiheutuvan ympäristökuormituksen vähentäminen. 3) Kestävän kehityksen toimintasuunnitelman laatiminen. Hankkeen aikana on tarkoitus järjestää aiheeseen liittyviä tapahtumia.

Vuonna 2019 kirjasto oli mukana IlmastoAreena –tapahtumassa. Kirjastossa on myös lisätty ympäristöaiheisiin liittyvää viestintää ja tehty esimerkiksi kirjavinkejä sosiaaliseen mediaan aiheeseen sopivasta kirjallisuudesta. Hankkeessa on toteutettu myös esinelainauskysely ja kokoelmaan hankitaan joitakin toivotuimpia esineitä lainattavaksi. Kirjasto kiinnittää hankkeen aikana huomiota myös kirjaston omaan ympäristökuormitukseen. Yhtenä toimenpiteenä Iin kirjastolle laaditaan toimintasuunnitelma, joka pohjautuu Resurssiviisas Ii -tiekarttaan